

спільства цього виявляється замало. Для того, щоб демократія працювала, громадяни повинні брати участь у політичному житті і не лише у день виборів, а й у міжвиборчі періоди [4, с. 36].

Боротьба за права жінок та рівні можливості для половини людства – це не просто примха. Це дуже важлива річ. Як йдеться в Декларації Комітету Міністрів Ради Європи «цінності, що підкріплюють демократію, права людини та закони не можуть бути досягнуті, поки не буде рівності між чоловіками та жінками» [3].

Потужні трансформаційні процеси кінця ХХ – початку ХХІ ст., а особливо інформаційна революція, вплинули як на соціально-політичну й економічну сфери, так і на культурну ситуацію загалом, у тому числі в Україні. В контексті нашого дослідження привертає увагу кіберфемінізм – один із феноменів, що з'явився на основі високих технологій [12]. Кіберфемінізм як феномен сучасної культури, що формується в межах інформаційної культури, знаходить своє поширення на теренах сучасного українського культурного простору з огляду на достатній рівень розвитку феміністської теорії в Україні та активне поширення інформаційних технологій. Кіберфемінізм може представляти інтерес для українських жінок як один із способів самоствердження в інформаційно-насиченому середовищі, що робить виключно актуальним дослідження його змісту та можливих наслідків.

Таким чином, в українському середовищі відбулася відповідна трансформація поглядів на роль жінки в суспільстві, але пережитки патріархату в суспільній свідомості не обходимо продовжувати долати. Потрібно прагнути створити простір вільного вибору, де були б умови для становлення жінки не лише як господині, матері, «берегині», але і як політика та лідера. Поліпшення ситуації в ґендерній політиці України загалом може бути пов'язане з такими заходами: вдосконаленням нормативно-правової бази України з питань ґендерної політики; створення офіційного нормативно-правового акту з проблем захисту прав та свобод жінок; більш активного лобювання інтересів жінок на всіх рівнях та в усіх гілках влади, проведення спеціальних досліджень по визначенню бачення жінки в системі політичного врядування; організація пропаганди зростаючої ролі жіноцтва на прикладі політичних систем Європейських держав. Однією з умов реалізації поставлених цілей є пропаганда феміністичного руху в Україні та формування у громадської думки толерантного відношення до нього.

Необхідно відмітити, що позитивним моментом наприкінці ХХ століття у передовій суспільній думці є поши-

рення концепції ґендерного розвитку суспільства, яка розглядає утвердження рівності чоловіків та жінок через їх паритетність (рівність), партнерство, через творення ними свого власного життя як суб'єкта, а не як об'єкта історії. Суспільство ґендерної рівності являє собою такий стан суспільства, в якому чоловікам і жінкам як рівноправним партнерам надаються рівні можливості для добровільної участі в усіх видах діяльності, де жінки і чоловіки користуються однаковими політичними і економічними, соціальними і культурними правами і свободами, а також виконують однакові обов'язки та несуть однакову відповідальність.

Щодо нових тенденцій, зокрема кіберфемінізму, то він як інтелектуальна течія розширює межі соціальної теорії, включаючи до неї такий важливий компонент як місце та роль жінки за часів розвитку інформаційного суспільства. У наступних дослідженнях є сенс проаналізувати прийнятність/неприйнятність ідей кіберфемінізму для української суспільної думки, виявити їх конструктивний/деструктивний вплив на соціальну поведінку та взаємовідносини в суспільстві; зосередитися на розумінні тіла та тілесності, запропонованого кіберфемінізмом, в інформаційному середовищі.

1. Васютинський В. Влада і стать: хто дужчий? / В. Васютинський // Психолог. – 2003. – № 7 (55). – С. 1–4. 2. Грабовська І. Про українську жінку в українській політиці і не тільки / І. Грабовська // Сучасність. – 2004. – № 3. – С. 82–91. 3. Декларація про рівноправність жінок та чоловіків, прийнята Комітетом Міністрів Ради Європи 16 листопада 1988 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/MU88354.html. 4. Жіноче питання в контексті демократизації // Політика і час. – 1994. – № 11. – С. 36. 5. Загальна декларація прав людини 1948 р. // Права людини. Міжнародні договори України, декларації, документи. – 2-е вид. – К.: Юрінформ, 1992. – Статті 16, 23, 25, 32. 6. Загребельний П. А. Брухт: Роман; Гола душа: Повесть / П. А. Загребельний. – Харків: Фоліо, 2002. – 399 с. 7. Кісь О. Моделі конструювання ґендерної ідентичності жінки в сучасній Україні / О. Кісь // Незалежний культурологічний часопис. – Львів, 2003. – № 27. – С. 38. 8. Колос Л. «Душа родини, берегиня країни: жінка в державі» / Л. Колос // Президентський вісник. – 2002. – № 21. – С. 10. 9. Ошо Р. О женщине / Р. Ошо; [пер. с англ. О. Вишмидт]. – К.: «Софія», 2005. – 288 с. 10. Павличко С. Фемінізм / С. Павличко. – К.: Вид-во Соломії Павличко «Основи», 2002. – 322 с. 11. Персона: Джуліана Дас // УОГА. – 2007. – № 9. – С. 34–41. 12. Плоть, Пост-тело и Киберфеминизм. Интервью Новы Делаканты с gashgirl, Жозефиной Старрс и Джулианой Пирс [Електронний ресурс]; [пер. с англ.] – Режим доступу: <http://feminist.chaoss.ru/news/cyberfeminism.html>. 13. Сивогракова Н. Н. Особенности адаптации женщины-лидера в современных условиях / Н. Н. Сивогракова // Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Жінки за духовну безпеку суспільства». – Х., 1999. – С. 132–134. 14. Таран А. «Українські жінки на порозі тисячоліття» / А. Таран // Праця і зарплата. – 2002, березень. – № 9. – С. 2–3. 15. Феофанова А. «Жінка в Україні: особистість чи річ» / А. Феофанова // Дзеркало тижня. – 2002. – 8 бер. – С. 22.

Катерина Пантілеєнко

Вплив біологічного есенціалізму на формування ґендерної ідентичності в сучасному українському суспільстві

У статті розглядаються теорії біологічного детермінізму та їх роль у процесі конструювання ґендерних категорій та ідентичності у сучасному українському суспільстві.

The article deals with the theories of gender essentialism and their role in the process of constructing gender categories and identities in the modern Ukrainian society.

Як відомо, сучасна реальність спричиняє зміни в інтелектуальному просторі українського суспільства, де центральне місце займає проблема ґендерної ідентичності. Набагато важче сьогодні встановити й підтримувати ідентичність у життєвих рамках і домагатися її визнання інши-

ми. Ця проблема також стосується й того, що в умовах багатогранності й багатовимірності сучасного громадського життя стало неможливим створення універсальних вичерпних описів і пояснювальних моделей розуміння ідентичності. Варто звернути увагу на те, що ідентичності в су-

часному типі соціальності не можуть описуватися й вивчатися на основі принципів, які склалися в сфері класичного знання, тому що вони мають нові характеристики, які не можуть осмислюватися в рамках класичного підходу. Проблематика, що цікавить дослідників сучасності в цій галузі, формується на основі підходів, що були розроблені в «некласичному» типі знання. Таким чином, теоретичне осмислення ґендерної ідентичності вводиться в проблемне поле сучасного українського філософського знання, суттєвими відмінностями якого є інтеграція різних областей знання, визнання гетерологічної основи суспільного буття, відмова від натуралістичного понятійного апарату й термінології в розумінні ідентичності (О. Забужко).

Як відомо, сьогодні соціально-економічне та морально-психологічне становище особистості в Україні є незадовільним, що зумовлюється кризовим станом української економіки та низьким станом розвитку соціально-побутової сфери держави. На сьогодні головну роль у самоідентифікаційних процесах українського суспільства відіграють культурно-інформаційні та духовно-світоглядні фактори, також ціннісно-сміслові утворення виступають визначальними в процесі індивідуальної самоідентифікації (Воропаєва Т. С.).

Формування особистості в сучасному українському суспільстві насамперед відбувається не лише під впливом традиційної національної культури, але й під впливом ідей західного постмодернізму. Саме ґендерна ідентичність є усвідомленням себе, пов'язаним з культурними визначеннями чоловічості або жіночості.

Як не раз відзначалося, «чоловічий/жіночий» – одна з основних опозицій у традиційній культурі й філософії. Вона стосується всіх існуючих сфер людського буття, зачіпає філософсько-міфологічні, релігійні, етнічні та повсякденні уявлення, протиставляючи чоловіче та жіноче начало в категоріях статі, граматичного роду, символіки й обрядових функцій. Свідченням належності до тієї або іншої біологічної статі є наявність первинних та вторинних статевих ознак. Проблема статі розглядається в науці на основі двох складових компонентів: природного, що включає морфологічні, анатомічні, фізіологічні, психологічні відмінності статей, і соціокультурного, причому природний компонент залишається постійним, у той час як ґендерний – рухливим і змінним. У соціальних відносинах між статями біологічний диморфізм уже передбачає можливість зображення звичної переваги чоловіків над жінками в статусі за допомогою значної різниці у фізичному габітусі. Поширенню сучасного ґендерного підходу перешкоджає висока методологічна культура класичного філософствування, що не дозволяє сприймати за дійсне пояснення соціальних процесів, а також посилення на ролі й стереотипи. Традиційна, «доґендерна» відповідь стосовно питання статі полягає в тому, що характер будь-якої діяльності пов'язаний із засобами й матеріалом, щодо людей – із закладеними в них схильностями й здібностями, з «генами», тобто, можливостями, які культура експлуатує, розвиває й оформлює. Звідси випливає, що різні за анатомічною конституцією чоловік і жінка займають різне становище завдяки особливостям своєї природи, фізичної сили, типу реакції, темпераменту й інтелекту. І це становище буде зберігатися, доки ті особливості існують, доки є статевий диморфізм. З іншого боку, дослідники стверджують, що культурні стереотипи не випадкові, вони закорінені в біосоціальной сутності людини [2; 174–175].

Дослідники звертають увагу на те, що родоначальник європейської філософії Платон у діалозі «Бенкет», а саме у виступі Павсанія й подальших міркуваннях Аристофана зробив незвичайну операцію, надзвичайно важливу для подальшого розвитку людства, – поділ єдиного колись Ерота надвоє, а також розділення наших «предків» – андрогінів. Андрогіни через свої зухвалі задуми (прагнення скинути олімпійських богів і любов до уподібнення богам) були розділені Зевсом надвоє. За Платоном, «існувала ще третя стать, яка поєднувала в собі ознаки чоловічого й жіночого. А було цих статей три, і такі вони були тому, що чоловічий споконвіку походить від Сонця, жіночий – від Землі, а той, хто поєднував обох цих – від Місяця, оскільки й Місяць поєднує два начала» [4; 439–454].

Саме природні особливості чоловіків і жінок мислилися основними для соціально-культурного буття. Така точка зору на зв'язок природного й соціокультурного в людині визначається як біологічний детермінізм. Л. Ніколсон називає подібне тлумачення статево-ґендерної системи «біологічним фундаменталізмом», щоб виявити схоже й відмінне з біологічним детермінізмом. Загальним для них є те, що біологічний фундаменталізм установлює не зовсім випадковий характер відносин між ґендером і біологічною статтю. Різниця, на думку Л. Ніколсон, полягає в наступному. По-перше, біологічне детермінує культурне, але на відміну від біологічного детермінізму, при якому культурне прямо залежить від природного і є незмінним, у біологічному фундаменталізмі це уявлення відсутнє. По-друге, біологічний фундаменталізм, на відміну від біологічного детермінізму, дозволяє пояснити загальне й відмінне між жінками [13; 55–56]. Дослідниця М. Віттіг стверджує, що поняття «природа», «біологічна стать», «жіноче тіло», «сексуальність» так само соціально сконструйовані, як і поняття «культура», «соціальна стать» і «суспільство». Очевидно, що раніше було зручно пояснювати підпорядкований статус жінки впливом патріархату, імперіалізму, капіталізму, расизму, історії й мови. Жінка існує тільки як поняття, яке стабілізує й об'єднує бінарне й опозиційне в чоловікові, слугуючи зміцненню гетеросексуальних стосунків. Лесбіянка не має статі, вона поза категорією статі, більше того, вона не жінка й не чоловік [3, 14]. Практично донедавна з боку науки не було ніяких підстав для сумніву в незмінності біологічної статі й у її розподілі тільки на чоловічу і жіночу. Сьогодні існування жорсткого поділу людей тільки на дві біологічні статі висувається вченими як одне з головних філософських питань. Сучасний дослідник Г. Келлі виділяє кілька рівнів сексуальної організації людини: генетична стать (певний набір генів); гонадна стать (наявність і функціонування залоз внутрішньої секреції); морфологічна стать (наявність зовнішніх і внутрішніх статевих органів); церебральна стать (диференціація мозку під впливом тестостерону) [11; 26]. Питання щодо теорії ґендерного конструювання з розумінням ґендеру як результату взаємодії соціально-культурного та тілесного й позначення тілесного через культурне припускає існування не тільки двох ґендерів. Сумніви біологів із приводу існування винятково двох статей – чоловічої та жіночої, різнорівневість сексуальної організації тіла, складність конструювання біологічної статі послужили науковою підставою для постановки питання про існування тільки двох ґендерів. Як стверджує сучасна дослідниця А. В. Кириліна, у науковий опис поняття «ґендер» уведене для того, щоб провести межу між поняттям «біологічна стать» («sexus») і соціальними й культурними імплікація-

ми, вкладеними в концепти чоловіче-жіноче: розподіл ролей, культурні традиції, відносини влади та статі людей. Термін «ґендер» покликаний виключити біологічний детермінізм, який закладений у понятті «sexus» і приписує всі соціокультурні відмінності, пов'язані зі статтю, універсальним природним факторам [5;33].

Як відомо, на початку 20-х років ХХ століття нечисленні дослідження статево-рольових особливостей чоловіків і жінок підводили під рубрику «психології статі» (psychology of sex) таким чином, що «стать» найчастіше ототожнювали із сексуальністю. В 30–60 рр. «психологію статі» змінила «психологія статевих відмінностей» (sex differences); ці відмінності вже не зводили до сексуальності, але здебільшого вони вважалися вродженими, даними природою. Наприкінці 1970-х років, у міру того, як коло досліджуваних явищ і особистісних ідентичностей розширювалося, а біологічний детермінізм слабшав, цей термін змінився більш м'яким – «відмінності, пов'язані зі статтю» (sex related differences), причому малося на увазі, що ці відмінності можуть взагалі не мати біологічної підоснови [10; 12]. Відповідно змінювалися уявлення про чоловічі й жіночі якості, а також способи їх виміру. У репродуктивному процесі (продовження роду) чоловік і жінка виступають як протилежні, альтернативні, взаємовиключаючі та взаємодоповнюючі начала. Багато інших відмінностей виглядають менш визначеними, змінними, навіть факультативними. Конкретні чоловіки й жінки бувають різними і за своїм фізичним виглядом, і за своїми психічними властивостями, і за своїми інтересами і заняттями, а сучасні нормативні уявлення про «мужність» і «жіночість», хоча й відображають певні реалії, у цілому є не чим іншим, як стереотипами суспільної свідомості. У сучасних концепціях статі й статево-рольової поведінки ці властивості розглядаються як відносно незалежні один від одного конструкти, котрі визначаються більше соціально, ніж біологічно і можуть вимірюватися, як вважають учені, відповідно окремими шкалами. Спільно розвинені якості фемінності й маскуліності в одній людині (незалежно від статі) позначають терміном андрогінія. У сучасних концепціях андрогінія розглядається як особистісна характеристика, не пов'язана з порушеннями в статево-розвитку, статевої й ґендерної ідентичності або статево-рольовій орієнтації. Розвинена андрогінія в людині, незалежно від статі, передбачає величезний арсенал і гнучкість ґендерно-рольової поведінки, високі соціально-адаптивні здібності й інші важливі якості. Наприклад, дослідниками помічено, що талановитим людям часто властива висока андрогінія. Крім того, вона може знімати обмеженість жіночих і чоловічих ґендерних ролей, знижувати внутрішні конфлікти, пов'язані з неприйняттям своєї іншої сутності.

Андрогінна модель статевих і ґендерних ролей має перевагу над іншими моделями, хоча вона не удосконалена. Поняття андрогінії ввів у психологічну термінологію Карл Густав Юнг, пояснюючи її поняттями Аніми й Анімуса. Характер душі впливає також і на статеви́й характер, про що швейцарський мислитель не раз із впевненістю писав [8]. Поняття Аніми й Анімуса (лат. *anima* – душа й *animus* – дух) – виражають у давньогрецькій культурі феномен духовного. Аніма (душа) невіддільна від свого тілесного носія, у свою чергу Анімус (дух) має статус автономії. Ці поняття були переосмислені в аналітичній психології Юнга, позначивши наслідковані несвідомі, архетипні багатосторонні психічні образи й форми душі, що представляють

жіночий архетип у психіці чоловіка (Аніма) і чоловічий архетип у психіці жінки (Анімус). За Юнгом, Аніма й Анімус, як надіндивідуальні образи, діють відповідно до доміантного психічного принципу жіночої й чоловічої природи й мають особистісний характер. Так, Аніма є строго окресленою фігурою з яскраво вираженими еротично-емоційними проявами й виражає несвідомий «образ жінки», а Анімус являє собою невизначено багатформне утворення «розважливого» типу й виражає несвідомий «образ чоловіка». Відповідно до теорії Юнга, Аніма й Анімус спочатку ховаються під маскою батьківського образу, а пізніше проявляються незавульовано з настанням статевої зрілості. Ці несвідомі образи проєктуються на фігуру коханої людини і є однією із причин її пристрасної привабливості. Як персоніфіковані компоненти психіки, Аніма й Анімус забезпечують зв'язок людини з життям і залучення в його процес.

Як стверджує Д. Шарп, канадський дослідник філософських робіт Юнга, жінка найвищою мірою жіночна і може мати мужню душу; дуже мужній чоловік може мати жіночну душу. Ця протилежність виникає внаслідок того, що, наприклад, чоловік зовсім не цілком і не у всьому мужній, але має й деякі жіночі риси. Чим мужніша його особистісна установка, але не індивідуальна, тим більше з неї витравлені всі жіночі риси; тому вони з'являються в його душі. Така обставина пояснює, чому саме дуже мужні чоловіки піддаються характерним слабкостям. І, навпаки, саме найжіночніші жінки часто виявляються в відомих внутрішніх питаннях невинними, наполегливими й упертими, виявляючи ці властивості в такій інтенсивності, яка зустрічається тільки в зовнішній установці у чоловіків. Ці чоловічі риси, виключені із зовнішньої установки у жінки, стали властивостями її душі. Якщо в чоловіка, у цілому, у зовнішній установці переважає або, принаймні, вважається ідеалом логіка й предметність, то в жінки – почуття. Але в душі виявляється зворотнє відношення: чоловік усередині почуває, а жінка – міркує. Тому чоловік легше впадає в повний відчай, тоді як жінка усе ще здатна утішати й сподіватися; тому чоловіки частіше позбавляють себе життя, ніж жінки. Наскільки легко жінка стає жертвою в навколишньому оточенні, наприклад, у ролі проститутки, настільки чоловік піддається імпульсам несвідомого, впадаючи в алкоголізм або інші пороки. Якщо хто-небудь тотожний зі своїм комплексом функцій, що створилися на основах пристосування або необхідної зручності, то його індивідуальні риси асоційовані з душею. Із цієї асоціації виникає символ душевного зародження, який позначає індивідуальність, що ще не присутня у свідомості [6; 163–282]. Чоловіки також здатні сперечатися дуже по-жіночому, коли бувають одержимі Анімою та перетворюються таким чином в Анімус своєї власної Аніми. Проблема тоді стає предметом їх особистих образ і марнославства (так, неначе вони були жінками); для жінок же вона стає питанням сили – сили істини, справедливості або якогось-небудь «ізму» [7].

Як відомо, концепція андрогінії була дуже популярною в 70-ті роки ХХ століття, коли завдяки роботам, наприклад С. Бем, андрогінія видавалася багатьом більш гуманною й ліберальною альтернативою традиційним стандартам, заснованим на статево-есенціалізмі. Але, захищаючи концепцію андрогінії, феміністи помітили, що настанова «бути тільки фемінним» або «тільки маскуліним» замінюється знову ж на настанову: «бути одночасно й фемінним, і маскуліним». Таким чином, тепер в індивіда, за-

мість одного, з'являється два джерела неадекватності. Більше того, як стверджує С. Бем, що відмовилася від своєї теорії психологічної андрогінії, ця концепція проблематична ще й тому, що вона базується на припущенні існування усередині нас і фемінності, і маскуліності, тобто вона допускає, що фемінність і маскуліність мають незалежну і явну реальність, а не конструюються в процесі ґендерної соціалізації [1]. Таким чином, акцент на андрогінії унеможлиблює розуміння того, як ґендер організує наше сприйняття й наше соціальне життя.

1. Бем С. Линзы гендера. Трансформация взглядов на проблему неравенства полов / С. Бем. – М.: РОССПЭН, 2004. – 329 с. 2. Власова Т. И. Формирование гендерных стереотипов в западноевропейской философии / Т. И. Власова. – К.: Генеза. 2007. – 291 с. 3. Виттиг М. Прямое мышление и другие эссе. Перевод с англ. О. Липовской / М. Виттиг. – М.,

«Идея-Пресс», 2002. – 108 с. 4. Платон. Избранные диалоги / Платон. – М.: Эксмо, 2009. – 768 с. 5. Кирилина А. В. Гендерные исследования в лингвистике и теории коммуникации. – М.: РОССПЭН, 2004. – 250 с. 6. Шарп Д. Типы личности: Юнговская типологическая модель / Д. Шарп, пер. с англ. В. Зеленского. – СПб.: Издательский Дом «Азбука-классика», 2008. – 288 с. 7. Юнг К.-Г. Эон / К.-Г. Юнг, пер. с нем. М. А. Собоуцкого. – М.: АСТ МОСКВА, 2009. – 411, [5] с. 8. Юнг К.-Г. Психологические типы / К.-Г. Юнг. – СПб.: «Ювента» – М.: «Прогресс – Универс», 1995. – 716 с. 9. Burris Ch. T., Branscombe N. R., Klar Y. Maladjustment implications of self and group gender-role discrepancies: An ordered-discrepancy model / Ch. T. Burris // European Journal of Social Psychology, 1997. – V. 27. 10. Jacklin C. N. The Psychology of Gender. 4 vols. / C. N. Jacklin. N.-Y.: An Elgar Reference Collection, 1992. – P. 5–28. 11. Kelly G. F. Sexuality Today / Gary F. Kelly. – Boston: Mc. Graw-Hill Companies, 2007. – 648 p. 12. Maccoby E. E., Jacklin C. N. The Psychology of Sex Differences / E. E. Maccoby, C. N. Jacklin. Stanford: Stanford Univ. Press, 1974. – 489 p. 13. Nicholson L. Interpreting «Gender» // The Play of Reason: From the modern to the postmodern / L. Nicholson. – Ithaca, N. Y.: Cornell University Press., 1999. – 352 p. 14. Wittig M. The Straight Mind / M. Wittig // Feminine Issues. – Vol. 1. – 1980. – № 1.

Оксана Подліняєва

ґендерні трансформації в Україні: реалії та перспективи

Стаття присвячена огляду суспільних перетворень в Україні на шляху подолання ґендерних стереотипів, основним труднощам та здобуткам. Особлива увага приділяється проблемам впровадження принципів ґендерної рівності в державну політику та освіту.

This article is devoted to the reviewing of social transformation in Ukraine towards overcoming of gender stereotypes, the main difficulties and achievements on this way. Special attention is paid to the problems of implementation of gender equality's principles to the public policy and education.

Забезпечення ґендерної рівності в демократичному суспільстві є однією з визначальних складових державної політики. Для українського суспільства впровадження принципів ґендерної рівності є особливо актуальним з точки зору реалізації прав людини, її участі в економічному, політичному, соціальному і культурному розвитку. При цьому слід враховувати, що ґендерна рівність не може бути сама по собі метою, а є дієвим засобом подолання бідності, сприяння сталому розвитку та впровадженню ефективного управління.

У вересні 2000 р. на Саміті Тисячоліття ООН лідери 189 країн схвалили Декларацію Тисячоліття і взяли зобов'язання працювати разом з метою підвищення безпеки, добробуту та справедливості в усьому світі. Декларація визначила вісім цілей, що стали відомі як Цілі Розвитку Тисячоліття (ЦРТ). Значення цих цілей, що мають бути досягнуті до 2015 р., важко переоцінити. У 2003 році Україна адаптувала глобальні ЦРТ на національному рівні. Цього року відзначається десятиліття прогресу на шляху досягнення ЦРТ. Результати є нерівномірними як за Цілями, так і за регіонами та країнами. В Україні досягнуто певного прогресу в сфері освіти та охорони материнства, знижено дитячу смертність. Водночас, як зазначає координатор системи ООН в Україні Олів'є Адам, скорочення ґендерної нерівності потребує подальших зусиль [8, с. 5].

Просування ґендерної рівності є стратегічним напрямком державної політики в Україні, про що свідчать існуючі державні документи, зокрема Закон України «Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» від 08.09.2005 р., Указ Президента України «Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків» від 26.07.2005 р., «Державна програма з утвердження ґендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року», затверджена Постановою Кабінету міністрів України № 1834 від 27.12.2006 р. Активною є співпраця з міжнародними організаціями, зокрема з

2008 р. в Україні стартував спільний проект Європейського Союзу, Шведського агентства з питань міжнародної співпраці та розвитку (SIDA) та програми розвитку ООН «Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні». Національним впроваджуючим партнером з реалізації проекту є Міністерство України у справах сім'ї, молоді та спорту. Варто зазначити, що Програма рівних можливостей та прав жінок в Україні використовує напрацювання та результати, досягнуті в рамках попередніх етапів Програми рівних можливостей «Україна – на шляху до рівності», котра була запроваджена у 2003 р.

Сучасна епоха зумовлює необхідність переосмислення традиційних ґендерних схем та ролей та їх сприйняття в українському суспільстві з метою пошуку оптимального шляху подолання ґендернодетермінованих суспільних деформацій, що є актуальним для українського сьогодення. ґендерний підхід до аналізу становища жінок і чоловіків в українському суспільстві, міжстатевих відносин, місця й ролі кожної статі в розвитку громадянського суспільства вперше було обрано в 1999 р. в межах проекту «ґендер у розвитку» Програми Розвитку ООН (ПРООН), результатом чого стало видання праці «ґендерний аналіз українського суспільства», що мало на меті дати початок системним ґендерним дослідженням і зацікавити громадськість ґендерною проблематикою, а також сприяти введенню ґендерної концепції в розробку стратегічних планів розвитку суспільства [4, с. 293]. Держкомстат України видає ґендерну статистику, що дає можливість порівняти становище жінок і чоловіків в Україні. Як показує аналіз розподілу жінок і чоловіків за секторами економіки, основною сферою жіночої зайнятості в Україні є сфера послуг. В ній зайнято майже 60% жінок, тоді як частка цього сектору в зайнятості чоловіків складає близько 30% [5, с. 81]. Зі зміною статусу й ролі жінки в суспільстві змінюється й загальний образ «нового» світу, чоловікам теж доводиться займатися пошуком свого соціокультурного призначення в ньому. У сучасному світі активно відбувається пошук